

37
de facultatis Philos. titulo Bonar. Artium et Philosoph.

IV. 29.
DECANUS
FACULTATIS BONARUM
ARTIUM ET PHILOSO-
PHIÆ
IN

ACADEMIA LIPSIENSI

Ad Actum

Renunciationis Undecim

Baccalaureorum

1663.
d. 18. Julii A. C. 1663.

solemniter celebrandum

Benovolas Lectores

officiosè invitat.

*

1663.

4, 30.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or reference, written in a cursive script.

DECANUS
FACULTATIS BONARUM
ARTIUM ET PHILOS.

ACADEMIAE LIPSIAE

BACCALAURUS

RECTOR

BENEDICTUS

WILHELMUS

MATTHEUS

B

ONARUM ARTIUM ac PHILO-
SOPHIÆ propria Facultati nostræ pro-
fessio est. Hunc titulum in Academiis, &
Majores usurpaverunt nostri, & nos jus-
tissimâ hereditate ab illis acceptum pu-
blicè vendicamus, quoties veteris avi
memoriam renovare volupe est. Nemo
ineuset inanem strepitum verborum,
quasi hoc pacto idem bis dicatur. Nam
quòd hodiè *Bonarum Artium* appellatio cum *Philosophie* voca-
bulo paria ferè facit: sciendum, olim non fecisse, cum illa æ-
tas Bonas Artes à Philosophiâ perinde distingueret, ut nostræ
disciplinas *instrumentales* recernit à *principalibus*. Imo diu an-
te conditas in Orbe Romano, quas vocamus, Universitates
Scholasticas in veterum Græcorum pariter ac Latinorum
Scholis viguit hæc distinctio. Hinc Aristotelem *a)*, hinc Ga-
lenum *b)* tam diu *liberalibus disciplinis* innutritos legimus, do-
nec alter septimo decimo, alter decimo quinto ætatis anno
philosophari inciperet. De Latinis satis clara perhibent testi-
monia, ut alios taceam, Lactantius *c)* atque Augustinus *d)*.
Quas *liberales disciplinas* modo reddebamus, τὴν τ' ἐλευθέρων παι-
δείας vocaverat Ammonius Aristotelicæ vitæ Scriptor, τὰ παιδείας
μαθήματα Galenus *e)*. Solebant enim his famulantium doctrina-
rum studiis certo quasi *circulo* cōprehensis *liberi* civium à *primâ sta-*
tim etate ad Philosophiam *preparari*, ut Wovverio *f)* ac Vosio *g)*,
clarissimis Viris, observatum. Hinc istis artibus vocabula
τ' ἐλευθέρων ὀπισθημῶν, τῆς παιδείας, ἀεὶ παιδείας, πρώτων μαθημα-
των, κύκλος, ἐγκυκλίων τεχνῶν, ἐγκυκλοπαιδείας, aliaq; id genus
sexcenta passim indita reperias apud Scriptores Græcos. Quos
imitati latini *artes ingenuas, liberales, humanas, pueriles, primam*

A 2

disci-

a) in ejus vitâ apud Ammon. p. m. 7. ed. Nunnel. *b)* testis ipse λόγῳ περὶ τῶν
ἰδίων βιβλίων Tom. IV. Oper. græc. ed. Basil. 1538. f. 370. *c)* lib. III. c. 25. p. 253. *mul-*
tis artibus [liberales illas intelligi, quæ hic omittimus, produunt,] *opus est, ut ad Phi-*
losophiâ possit accedi. *d)* II. de ord. 18. Tom. I. oper. f. 492. ubi cum de artibus
liberalibus disertim egisset, tandem subdit: *Excipit hanc eruditionem jam ipsa Phi-*
losophia disciplina. *e)* locis paulò ante citatis. *f)* c. 26. Polym. p. 229. *so-*
z) c. 1. de philol. §. 7. p. 45.

disciplinam, circulum disciplinarum cyclicas disciplinas, & similiter dixere. Non abnuo, liberalium disciplinarum nomine Philosophiam ipsam alicubi comprehendere, nimirum haud alio sensu, quam qui eas opponit artibus *illiberalibus*, h. e. *βαρβαροῦς καὶ χειρωνακικαῖς*. At verò quoties bonæ liberalesve artes à philosophiâ distinguantur, scientias famulatrices, quarum elementa ipsis statim *pueris ingenuis* instillabantur, designari certum est. Loquendi hæc consuetudo non potuit non manere ad Academias, cum constet, harum doctrinam publicam initiò intra solas illas septem disciplinas (quæ liberalium artium titulo etiam Pictoribus notæ sunt hodiè,) stetisse *h*): Physicæ, Metaphysicæ, Philosophiæ Practicæ Professiones aliquantò seriùs accessisse *i*). Ita quæ primò *Facultas Artium* *k*) simpliciter vocabatur, amplificatis postea eruditionis finibus *Artium ac Philosophiæ* salutari cœpit. Nota sunt septem disciplinarum *l*) nomina: nota in *Trivium* & *Quadrivium* *m*) divisio, illinc tribus artibus, Grammaticâ, Dialecticâ, Rhetoricâ; hinc *quatuor* scientiis, Musicâ, Arithmetica, Geometriâ & Astronomiâ, in classem peculiarem abeuntibus. Non æquè notum, quo primùm tempore *septem* numerari cœperint, historiam illam Wovverio *n*) & Vosio *o*) non prætereuntibus modò, sed alicubi & turbantibus. Sanè quòd accuratissimæ aliàs vir diligentis *p*) persuasum esse nobis cupit, *Latinorum de orbe disciplinarum* (intelligit vulgatas septem) *eandem ac Græcorum fuisse sententiam*, adeò non as-

h) Vide Antiquitates Academicas summi Viri Herm. Conringii Diss. I. p. 44. & III. p. 79. 80. *i*) Jam tum ævo Jo. Saresberiensis Physicam & Ethicam accessisse, doceri potest ex ejus cap. 24. lib. I. Metalog. p. 58. *k*) item Artistarum, Artificia. *l*) de quibus distichon: *Gram. loquitur, Dia. vera docet, Rhe. verba colorat; Mus. canit, Ar. numerat, Geo. ponderat, Ast. colit astra.* *m*) Saresb. I. Metal. 12. p. 29. de artibus liberalibus: *hæc quidem omnes aut Trivii, aut Quadrivii ratione clauduntur. Quadrivii vocem (barbari & Quadrubium dixere, quomodo planè legitur & apud Saresb. p. 58. & 86. Metalog.) primus eo sensu, quod sciam, usurpavit Boethius l. Arithm. 1. non longè ab init. f. m. 1296. & mox f. 1297. Hoc exemplo postea tres artes fermocinales Trivium, & ab his scholæ *triviales*, appellari cœptæ. *n*) in Polymath. quam vide c. 1. p. 14. (conf. c. 22. in fin. p. 197.) ubi tamen promittit integrum opus de omni studiorum genere. *o*) in libris de 4. artib. pop. de Philol. de scient. math. de nat. Log. de Philosoph. quos omnes ex auctoris consilio integrum systema conficere singulorum exordia demonstrant. *p*) Voss. c. 3. de Philol. p. 10.*

sentimur, ut ex ipsis, quos citat q), Græcis alia omnia docere videamur posse. Nemo illorum r), ne ex Latinis quidem Quintilianus & Varro s), Logicæ seu Dialecticæ locum facit inter artes ancillantes: contra manifestissimè his exemptam ipsius Regina Philosophiæ partibus eam accenset Sextus Empiricus in libris adversus disciplinas. Quos consentaneum est scripsisse juxta partitionem, quæ tum publicè esset receptissima: ut illorum temporum de hoc argumento historia non aliunde nobis possit esse certior. Clarè autem opus illud sic digere, ut Philosophiæ sex disciplinas præcurrentes faciat, Grammaticam, Rhetoricam, & quatuor illas Mathematicas; Philosophiam ipsam Logicam, Physicam, Ethicam circumscribat, aperte hic (perinde ut in hypotyposeon libris) trimembrem illam passimq; decantatam secutus Philosophiæ divisionem, quam & Stoicæ familiæ cum Peripato ac Platoniciis communem facit t). Ex his suspicari quis possit, & opus illud Sexti in novem potius libros, quam quod vulgo fit secta in duos libros Physicam, in decem tribui debere: & has ipsas esse novem disciplinas, quas totidem libris u), qui tamen interciderunt, executus est doctissimus Latinorum Varro. Hoc dubio caret, in illum τῆς ἀρετῆς ἀρχὴν circulum sex tantum, non septem artes conjectas fuisse à Græcis, Dialecticam nondum huic ergastulo inclusam. Quam Plato certè in tantâ dignatione habuit, ut eam disertè omnium doctrinarum apicem (ἀριστον) celebraret vv), elogio veriùs in primam Philosophiam seu Metaphysicam competente x). Quamobrem & Aldus Manutius y) fallitur, cum inter Græcorum liberales artes Grammaticam Rhetoricamq; statim adjungit Dialecticam. Enimverò apud eam gentem ita res erat: Circulum liberalium artium (earum puta, quæ secundi gradus Nunnesio z) liberaliores

A 3

Vossio

q) p. d. & præc. r) hi sunt: Philo, Clemens, Origenes, Synesius, Sextus Empiricus, Porphyrius. s) ibidem à Vossio allegati. t) adversus Log. f. 118. ed. Lat. Paris. 1569. Conf. Voss. c. 6. de nat. Log. §. 8. p. 20. u) de quibus Cassiod. Dialect. p. 53. Ibid. lib. II. Orig. f. 50. Gell. X. 1. XVIII. 15. Voss. de Philol. p. 22. w) VII. de Rep. f. 705. Add. Alcinoum in fin. c. 7. p. m. 472. x) unde Dialecticæ vocabulo pro Metaphysicâ usum post alios annotarunt VVovv. p. 236. Polym. & Voss. p. 9. de sc. math. & p. 16. de nat. Log. y) II. de quæst. per epist. 9. apud Grut. Tom. IV. Lamp. p. 266. z) p. 54. 55. ad vit. Arist.

Vos quoque a) audiunt,) auspicabantur pueri apud *Grammaticos & Rhetores*. Hos solos in hac re memorat Galenus b), de Dialecticis tacet. Quos ne Juliani quidem temporibus huic ordini accessisse probes ex Ammiano c), ubi narrat, quemadmodum ille Apostata vetuerit docere magistros Christianorum *rhetoricos & grammaticos*. Quâ tempestate duos Apollinares, patrem *grammaticum*, filium *rhetorem* veteratorios tyranni conatus non parum represisse proditum est d). Non alia apud Romanos viguit institutio jam inde ab illis initiis, cum primum amare literas coepit Roma, usque ad Christianorum Cæsarum aliquò progressa tempora. Inde Svetonius de illustribus *Grammaticis ac Rhetoribus* scribere potuit, de claris Dialecticis non potuit. Inde apud Quintilianum e), inde in rescriptis Imperatorum f), quibus utriusque imperii Scholæ ordinantur, de *Grammaticis & Rhetoribus* mentio crebra, de Dialecticis altum ubique silentium. Jam, ut ad vetustiores Græcos redeamus: qui ex institutis Pythagoræ præsertim aut Platonis duci in adyta Philosophiæ expetebant, ubi Rhetorû & Grammaticorû scholas essent egressi, eos subigi prius oportebat disciplinis *Mathematicis*, quippe quas ad sublimiorem scientiam vestibuli, viæ g) pontis, graduum, scalarum, ansarum instar obtinere sciscebant Magistri. Erant autem quatuor illæ, quas supra memorabamus. Nec plures temerè, aut alias enumeratas invenies in scriptis ævi antiquioris. Quin & Categoriæ Aristotelis (inventum, ut volunt, Pythagoricum,) earum vestigia in *Quantitate* servant. Habes enim ibi objecta singularum: lineam, superficiem, corpus *Geometriæ*; locum & tempus *Astrologiæ*; numerum *Arithmetica*; *Musica* orationem. Quod qui non animadvertunt, aut exteroticum opusculum ad acroamaticas subtilitates exigunt, non mirum est, si nodis inexplicabilibus hîc impediuntur.

Ultrâ

a) p. 2. de art. pop. ut distinguantur à liberalibus gradu positivo diotisi, h. e. à quatuor popularibus Aristoteli VIII. Pol. 3. memoratis, quæ sunt: *Grammaticæ, Gymnastica, Musica & Pictoria*, quibus primum gradum Nunnesius attribuit.
 b) *μηδὲ τῶν ἰδ. β. β.* non longè ab in it. Conf. locum Ammonii in vit. Arist. p. 7.
 c) lib. XXII. p. 239. & lib. XXV. p. 316. d) Soerat. III. Hist. Eccl. 14. e) I. Inst. 14. in fin. II. 1. & alibi. f) apud *Χαετίανον* Conringium de Antiq. Acad. p. 17. 21. 29. 61. item diff. ad I. I. Cod. Theod. de stud. lib. p. 14. 15. g) Hinc nata Boethii vox *Quadrivii*, de quâ supra lit. m.

Ultra Mathesin quicquid discebatur, jam non *μαθηματικά* erat ampli-
 plius, sed *Philosophia*. Quam idē, quia Practicā sui parte duas
artes, Theoreticā quatuor *scientias* supergrediebatur, *Artem ar-*
tiūm, ac *Scientiam scientiarū m)* laudabant, hoc idem encomium,
 ut alia plura, unā cum ipso *Philosophia* nomine καὶ ἐξοχήν tribu-
 entes interdum scientiæ entis quatenus ens k) hoc est, *Metaphy-*
sica. Imò tandem & *Dialecticā l)*: quod tamen magis est, ut
 per imprudentiam excidisse dicamus iis, qui & Platonem de-
 prædicandā *Dialecticā*, quam ipse quidem non satis à *Meta-*
physicā discreverat m), amulari vellent, nec observarent inte-
 rim, hunc titulum non satis convenire arti, quam ipsi, secus ac
 Plato, ministram esse pronunciarent, non Principem. Eadem
 inadvertentia Johannis Tzetze n) fuit, cum in Catalogo septem
 ἐγκυκλίων μαθημάτων sui ævi pro *Dialecticā* nominaret *Philoso-*
phiam: nam ὁ πολυμάθητος Vosius o), dum illud verbum Græ-
 culi rhapsodi & sensu proprio, & quasi ex mente Porphyrii pro-
 latum exaudit, bis fallitur. Joanne magis sapuerunt, qui, ubi
 reputassent animo, nobiliorem esse & *Philosophiā* nostrā *theo-*
reticā doctrinam illam, quam de se Deus in Ecclesiā revelavit,
 & *præcticā*, sed in umbris manente, civilem illam ac tōrensem,
 quæ publico bono justitiā administrat: *Philosophia* nomen
 ad hæc ipsa sublimiora officia transtulerunt. Quod fecerunt
Theologi p), fecerunt *Jureconsulti q)*: non tam nostrum nobis
 nomen

i) Ammon ad Isag. Porph. p. 5: Damasc. c. 3. & 65. Dial. & alii Græcorum & Latinis
 vid. Macr. VII. Sat. 15. Cassiod. Dial. p. 534. qui ἐπιστήμην ἐπιστημῶν vertunt *disciplinam*
disciplinarum. Nec infrequens Cassiodoro disciplinæ vocabulo pro *scientiā* uti.
 Vide in primis locum ejus p. 568. k) Pachym. lib. I. tit. 1. c. 2. l) Aug. II. de ord. 13.
 Psellus in it. Synops. Org. ejusque suppilator P. Hispanus in it. summu. m) Vid.
 Carpentar. part. I. ad Alcim. p. 177. 179. Scherb. disp. II. §. 2. p. 10. & adde supra lit. X.
 n) Chil. XI. n. 377. o) p. 21. de Philol. propè fin. ubi & male ab in it. pag. aliud
 in super præter mentem Tzetze argutatur, incaute sequens Vovverium p. 16. Po-
 lym. p) φιλοσοφία apud Gregorium Theologum pro θεολογία diei, no-
 tat Varinus in φιλοσοφία, f. 1834. Hinc *religionis Philosophia* Salviano p. 73. contr.
 avarit. ubi vide Rittershus. p. 480. item VI. sac. lect. 13. p. 459. Apud Historiæ Eccle-
 siasticæ scriptores monachi passim dicuntur *philosophari*, & vitæ eorum *Philosophia*.
 Vide Tripart. f. 415. 449. 529. seqq. ed. Basil. 1573. Adde ipsum Jo. Tzetze. Chil. X. n. 343.
 Garnesfelt Eluc. sac. p. 190. Jac. Merl. annot. ad Bernh. f. 16. Pontan. Bell. Att. p. 424.
 q) *Veram* (nisi fallor) *Philosophiam non simulatam affectantes*, l. 1. ff. de Just. &
 Jure.

nomen eripientes (ab innocentibus enim invidiam abesse credimus,) quam distinguendi exemplum capientes à nobis. Appositè enim Clemens Alexandrinus r): *Quemadmodum, inquit, liberales, quæ stant in circulo, disciplina conferunt ad Philosophiam, quæ est ipsarum Domina: ita etiam ipsa Philosophia conducit ad parandam Sapientiam: eam puta, quæ omnem humanam eruditionem transcendit. E disputatis hætenus facile est respondere ad quæstionem à Vossio s) magis indicatam, quàm decisam: cur & veteres olim Mathematicis ante Dialecticam imbuti fuerint: & hunc ordinem inverterit ætas posterior? Nempe illi Dialecticam, quod & Galeni t) confessione firmari potest, pro parte Philosophiæ venerabantur: posteri hæc dignitate exutam deprimebant in puerilium disciplinarum classem sermocinalem, hoc est, infimam, & eo pacto pro sex artibus liberalibus dabant septem: sicuti nos hodiè contrario ritu Mathematicam ex instrumento fecimus partem Philosophiæ, Dialecticam interim in famulatio relinquentes. Adeo non regnorum tantum, sed scientiarum quoque publicas conversiones notare licet. In istâ rei literariæ periodo, quid rectè perperamve innovatum sit, deliberare hujus loci non est. Id agebamus, ut, quo temporis articulo Dialectica numerum artium liberalium augere, sacrumque adeo & priscis hî ignoratum septenarium complere cœpisset, indagaremus. Quâ in re nisi fallor, hoc non absurdè statuere licebit, tam primùm id contigisse, cum decretum fuit in scholis, *Logicam sic esse Philosophiæ instrumentum, ne non simul sit pars.* Quod dogma uti certum est in Thebani Cebetis*

r) I. Strom. f. m. 59. Conf. VVovv. p. 231. 232. Polym. è Senecâ & Philone.
s) p. 19. de scient. math. t) loco, quem initio indicavimus lic. b. Narrat enim quemadmodum se post comprehensas animo liberales artes duxerit patet ἐπὶ τὴν δαλεκτικὴν θεωρίαν, ὡς μόνη φιλοσοφία ἀεσιζήτα [lege μόνη φιλοσοφία ἀεσιζήτα] τὸν νῦν. Unde simul patet, inter artes illas liberales in verbis præcedentibus non λογικὴν sed λογιστικὴν legi debere, planè uti est in alio quodam Galeni loco ap. VVovv. p. 23. Polym. & Voss. p. 61. de art. pop. nam quod Vossius ibi λογιστικὴν vertit *Dialecticam*, videlicet imposuerat illi (perinde ut Lud. Viveti p. 4. de corrupt. art.) translatio eorum qui in codicem hæc similiter corruptum incidissent.

betis ætatem minime cadere, 'cujus Tabulam' u) ex hac obser-
vatione assumpto aliquo purgare obiter possumus; sic mo-
mentum illi dogmati suum paulò exactius alligare ut alias
possimus, dabitur otium fortasse; nam in Vosio vv) non mul-
tum est ad hanc rem præsidii. Neminem interim, qui Diale-
cticâ in illum τῆς παιδείας κύκλον assumptâ, septem artes libera-
les constituerit, hætenus deprehendere valuimus vel antiquio-
rem Augustino, vel clariorem. Quem & suâ serie enumerâsse
universas x), & peculiaribus voluminibus comprehendere,
singulas y) aggressum novimus. Hujus viri per Christianum
orbem autoritas, simul attrahente, ut fit, deinceps alterum al-
tero, facile permovere potuit insequentem ætatem. ut appro-
batam ejus judicio hæc de re sententiam istam propagarent pu-
blicè: consensu majore fortasse, quàm prudentiore; cum in
libris de doctrinâ Christianâ z), quos postea scripsit Episco-
pus, haud pauca aliter edicere videatur sanctissimus idemque
summi judicii Doctor, quàm illic fecerat κατηχὴ μὲν. Sed
hæc exponere & totam de istis artibus historiam ad nostra us-
que tempora deducere chartæ jam dum consuetos fines super-
gressæ angustia non finit. Ad id veniendum est tandem cujus
gratiâ tota hæc suscepta est scriptio.

B Bonis

u) ubi p. 50. ed. Hier. VVolf. Colon. 1596. τῶν ψευδοπαιδείας ἑραστῶν hic po-
nitur Catalogus: ποιηταὶ (hi passim iidem cum Grammaticis habentur,) ῥήτορες, Διλεκτικοί, μουσικοί, ἀριθμητικοί, γεωμέτραι, ἀστρολόγοι. Planè hic
habes septem artium liberalium Magistros ad unum omnes: quos contemnen-
dos videlicet innuit, quatenus in his, tanquam ultimo fine, consensendum
putant. Atqui Cebetis ætas non amplius sex artibus numerabat. Er-
gò, si reliqua servare places, saltem Dialecticos hinc ejiciamus, exilio ipse
quidem minime probroso. Quanquam totum locum jam diu est cum Viris
eruditis (quorum quidam ipsum πίνακα prope damnarunt τοθείας,) susce-
ptum fecerunt sequentia verba, in quibus mentio Peripateticorum, qui Cebeti vix
est, ut innotuerint. Vid. Sam. Petit. IV. Misc. 4. p. 13. Cujus emendatio ingeniosa
quidem illa est: sed huic πᾶσι nihil melius, quàm sponsia, medetur.

w) p. 17. de nat. Log. 5. 5. x) lib. II. de ord. c. 12. & seqq. y) vid. lib. I. Re-
tract. c. 6. z) secundo in primis & quarto. Leguntur illi universi initio Tom. III.
Op. Aug. edit. Erasmi. Basil. 1569.

Bonis Artibus & Philosophiæ laudabilem operam impenderunt hæctenus, dignique, cum examinarentur, scholasticis diligentia præmiis, judicati sunt Juvenes humanissimi undecim:

I. CHRISTOPHORUS SCHRADERUS, Hallensis Saxo.

II. GODOFREDUS Richter / Chemnicensis.

III. DANIEL Müller / Theumâ Variscus.

IV. ADAMUS CLAUSIUS, Clebergensis Misnicus.

V. FRIDERICUS NITZSCHIUS, Dresdensis.

VI. JOHANNES COLERUS, Ronnenburgensis.

VII. CHRISTIANUS STEYERUS, Gorlicensis.

VIII. JOHANNES HENRICUS HEMPELIUS, Stolbergensis.

IX. CHRISTIANUS Böhme / Ablassensis Misnicus.

X. JOHANNES CYPRIANUS, Ravicensis Polonus.

XI. PAULLUS MÜLLERUS, Hamburgensis.

Hos crastino mane, quod DEUS clementer fortunet, horâ octavâ in Auditorium Philosophicum introductos, primi gradûs titulo, quem BACCALAUREATUM vocant, more Majorum ornare decrevit Facultas nostra. A Vobis, Rector Academiae Magnifice, Facultatum omnium Amplissimi Proceres, & quicumque hæc legentes vel addicti estis

e-
ni-
ati
13
en-
ni-
sd
is
sis,
en-
15,
fni-
olo-
s.
ter
hi-
C-
na-
A-
lis-
icti
estis

estis Ordini nostro, vel illum certè & præclara inge-
nia benevolentia complectimini, quantum fas est,
universis contendimus, ut huic celebritati, non ma-
ximæ illi quidem, sed ingenuis tamen & crescenti-
bus studiis non mediocriter hæctenus proficua, te-
stes indulgere Vos & Arbitros velit. Vigent adhuc
apud nos iam inde usque à primis Academiae initiis
deducti mores honestissimi. Atque ut in conser-
vandis iis exstare aliquam diligentiam & elabora-
tionem nostram cupimus: sic in illustrandis pluri-
mùm poterit præsentia Vestra, subindeque stimu-
labit plures, ut aliorum exemplum in se quoque
velint experiri. Nobis autem voluntas certe nun-
quam defutura est gratiam gratiâ & officiis cumu-
latè referendi. P P. propriè Dominicæ V. post
Trinit. d. 17. Julii An. 1663.

Typis JOHANNES WITTIGAN.

de fac
D
FACU
A

Ac

B

37
Artium et Philosoph.

S
ARUM
O.

NSI

1663.

36 4, 30.

